

Misjonsvitenskap og økumenikk ved Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo

En orientering

NOTTO R. THELLE

Historikk og profilering

Det første professorat i misjonsvitenskap og økumenikk ved Det teologiske fakultet ble opprettet i 1969, og har deretter hatt to professorer, Nils Egede Bloch-Hoell (1969-1985) og Notto R. Thelle (1986-). Inntil da hadde fagområdet vært noe mer tilfeldig integrert i form av konfesjonskunnskap, kirkehistorie og religionshistorie, eller mer spesifikt som en forelesningsserie om misjonsvitenskap ved Det praktisk-teologiske seminar. Stillingens plassering under Institutt for systematisk teologi har gitt fagfeltet en systematisk-teologisk dominans, selv om det hele tiden har vært klart at det er et typisk tverrfaglig tema med sterke komponenter av andre teologiske disipliner, ikke minst kirkehistorie, og til dels religionsvitenskap, avhengig av ståsted og perspektiv.

Da fagområdet, ikke minst missiologien, vanskelig har kunnet slå igjennom som en egen enhet ved siden av andre fag, og derfor lett kunne marginaliseres som et fag for de spesielt interesserte, har fakultetet de siste 10-15 årene forsøkt å integrere det bedre i helheten. Blant annet ønsket man at viktige komponenter skulle komme tydelig til uttrykk både i pensum og som tema til eksa-

men. Det betydde at man bevisst valgte ut elementer av fagområdet som var relevant for studiets helhet, og lot den mer *generelle* missiologiske og økumeniske orienteringen fare. Helt konkret satset man på å legge vekt på

- religions- og kulturmøtet, med en intensivering av religionsvitenskapelig studium og religionsteologien
- aspekter av tredje verdens teologi, ikke minst frigjørings-teologi
- konfesjonskunnskap og økumeniske tekster

De store forandringene i retning av et religionspluralistisk samfunn, sammen med nye tendenser i religions- og kristendomsundervisning i det norske skoleverket, har stimulert til en betydelig intensivering av religionsvitenskapelige komponenter i det teologiske arbeidet ved fakultetet. Det gjelder først og fremst grunnundervisningen (grunnfag), men markeres etter hvert også på høyere nivåer. Denne intensiveringen har også skapt en del motstand i miljøet, da noen mener at et teologisk fakultets oppgave er å undervise i *kristendom*, og at ansvaret for forskning og undervisning i andre religioner hører inn under universitetets avdeling for religionsvitenskap. Fakultetets valg av satsningsområder (se nedenfor) er i denne sammenhengen en tydelig markering av at religionsvitenskapelig kompetanse er en viktig forutsetning for teologisk refleksjon i et pluralistisk samfunn. Men den debatten er neppe avsluttet.

Faglig profilering og satsningsområder

Ny satsning

Fakultetet har i sin langstidsplan og strategiplan markert åpenhet for en justering av sin fagportefølje og blinket ut tre hovedsatsningsområder: etikk/diakoni, interreligiøse studier, og kirkekunnskap/anvendt ekklesiologi. I tillegg kommer en øket vekt på feministiske perspektiver i forskning og undervisning. Denne revisjonen vil primært gjelde kompetanseoppbygging og forskning, men tenkes også å gjenspeile seg i utbudet av studieenheter og undervisningstiltak.

Dette har gjort det mulig å satse mer på videreutvikling både på undervisningssektoren og i ulike forskningsprosjekter. Konkrete uttrykk for denne videreutviklingen er økningen i undervisnings-tilbud, et omstillingsprosjekt som resulterte i en Kompetanseenhet for interreligiøse studier (KIRS), og et forskningsprosjekt omkring Religion og globalisering (se nedenfor).

Forskning ved fakultetets ansatte

Det teologiske fakultet har en faglig portefølje der økumenikk og misjonsvitenskap ikke bare representeres ved professoratet i dette emne, men til dels av faglærere innen andre disipliner, særlig kirkehistorie og systematisk teologi. Av faglærere og andre ansatte som direkte er involvert i fagkretsen kan nevnes:

Som ansvarlig professor i økumenikk og misjonsvitenskap har Notto R. Thelle konsentrert sin forskning omkring møtet mellom kristendom og ulike østlige tradisjoner, nasjonalt og internasjonalt, representert dels ved ulike former for alternativ religiøsitet, dels ved klassisk buddhisme. Han har brukt mye tid på å lage relevant faglitteratur, og har nylig redigert og oversatt klassiske zenbuddhistiske tekster fra Kina og Japan, og redigert en tilsvarende bok om taoistiske tekster. Seminarer og forelesninger har dekket alt fra tradisjonell dogmatikk og konfesjonskunnskap til religions-teologi, nyere økumeniske tekster, tredje verdens teologi, spiritualitet, religionskunnskap (særlig buddhisme og alternativ spiritualitet) og beslektede temata.

Sturla Stålsett har etter sin disputas om Jon Sobrinos kristologi vært knyttet til fakultetet som amanuensis (vikar) i halv stilling, og som koordinator for INATE (se nedenfor). Han er nå involvert som forskningskoordinator og stipendiat ved et større prosjekt om religion og globalisering i fakultetets regi (se nedenfor).

Jone Salomonsen har videreført sine doktorgradsstudier om Starhawk og moderne heksebevegelser i en stilling som postdoc-stipendiat, blant annet med ritestudier, og vil bli involvert i ovennevnte globaliseringsstudier. Hun har publisert flere bøker i den forbindelse.

Oddbjørn Leirvik har nylig levert inn sin avhandling om samvittighetsbegrepet i moderne muslimsk-kristen dialog, og vil også fortsette sitt engasjement, som koordinator for Kompetanseenhet for interreligiøse studier (KIRS) og som stipendiat i globaliseringsprosjektet. Også Leirvik

har vært aktiv som forfatter, med flere bøker om religionsdialog og muslimsk-kristen dialog.

Det er for tiden svært trangt om stipendiatstillinger, men det kan nevnes at to søknader er levert inn til Forskningsrådet: et prosjekt om frigjøringssteologi og religionsteologi i tilknytning til Raimundo Pannikars forfatterskap, og et prosjekt om religion og identitet i dialogen mellom kristendom og zen, representert ved William Johnston (irsk jesuitt i Japan) og Thich Nhat Hanh (vietnamesisk zenbuddhist i Paris).

Forskningsnettverk og prosjekter

I tillegg til tidligere etablerte nettverk der flere av fakultetets ansatte er involvert, bl.a Nordisk Nettverk for Kontekstuell Teologi og International Network for Advanced Theological Education (INATE), har fakultetet nylig fått tildelt betydelige midler fra Norsk Forskningsråd til prosjektet "Religion i globaliseringsalderen" (RIGA – Religion in a Globalized Age), der en rekke av fakultetets ansatte deltar. Prosjektet har et stort spenn, med ganske forskjellige perspektiver på globaliseringen, som for eksempel globalisering og landløse i Latin-Amerika, religionsundervisning i Europa og i Midt-Østen, kunst og spiritualitet i primalkulturer, religionsmøtet i Kina. I forbindelse med Kompetanseenhet for Interreligiøse Studier (KIRS) har man begynt et tverrfaglig nettverksarbeid med forskere fra andre miljøer: religionsvitenskap, antropologi, sosiologi, teologi, historie, etc. Foreløpig har denne kompetanseenheten brukt mest energi på å utvikle undervisningsopplegg, men har etablert uformelle nettverk på det internasjonale plan, og håper etter hvert å styrke forskningen også.

Undervisning

Fakultetet har i de senere årene utviklet en faglig profil der religion og religionsdialog har fått en sentral posisjon i grunnutdanningen. På kristendomskunnskap grunnfag for vanlige studenter, ved fjernundervisning (nettbasert) og videreutdanning (5-vektttallsenheter) på tilsvarende nivå, er et dialogisk religionsstudium godt integrert.

I år 2001 er blant annet følgende 5-vektttallskurs etablert: "Religionsdialog i skole og samfunn" (4 kursdager), "Islam og kristen-muslimsk dialog" (4 kursdager), og "Skrift på hud – møte

med den kulturelle og religiøse kroppen" (4 kursdager). I tillegg kommer en rekke dagskurs med ulike tema relatert til religionsmøtet og religionsundervisning.

I videregående studier er faget svakere representert, men religionsteologi er integrert som en komponent i religionsfilosofien for profesjonsstudentene i teologi, og på kristendomskunnskap hovedfag som et 5-vektalls valgpensum. Det er trangt om plassen når pensum skal fordeles på ulike fag.

I denne sammenhengen er det også naturlig å nevne at fakultetet for flere år siden opprettet en internasjonal mastergrad for kontekstuelle studier på engelsk, først og fremst for studenter knyttet til et nettverk av teologiske institusjoner i Brasil, Sør-Afrika, India, Hong Kong, og Ungarn (INATE). Her er kontekstuell teologi og religionsteologi integrert som viktige elementer.

Det er antagelig riktig å si at økumenikk er dårligere integrert. Bortsett fra det som kommer som elementer i dogmatikk og kirkehistorie, er det bare markert synlig som et 5-vektalls valgpensum på mellomfag (økumeniske tekster).

Ved siden av dette er det en del studenter som skriver hovedoppgaver og fordypningsoppgaver i emneområder innen misjonsvitenskap og økumenikk.

Fremtiden for misjonsvitenskap og økumenikk

Fakultetet har ikke for alvor tatt opp noen diskusjon omkring innhold og profil for professoratet i misjonsvitenskap og økumenikk. Det vil sannsynligvis skje når undertegnede går av på pensjon om 5, 7 eller 10 år. Jeg mener imidlertid at det er viktig at temaet blir gjenstand for åpen og tillitsfull refleksjon og diskusjon med jevne mellomrom, ikke minst ut fra den profil fagkretsen etter hvert har fått.

Jeg er ikke selv overbevist om at professoratet også i fremtiden skal defineres ut fra betegnelsen "misjonsvitenskap og økumenikk", selv om det er gode grunner som taler for det. En mulighet er at det splittes opp, slik at én komponent av fagkretsen med større tyngde knyttes til kompetanse innen religionsvitenskap, religionsteologi, og møtet med andre religioner og kulturer, eventuelt også med vekt på ikke-europeisk teologi, mens en annen komponent sterkere knyttes til den mer konfesjonelt orien-

terte økumenikken, eventuelt som en integrert del av systematisk teologi eller kirkehistorie, og eventuelt også med vekt på ikke-europeisk teologi.

Notto R. Thelle, f. 1941, cand. theol. 1965, practicum 1966, dr. theol. 1983. Misjonsprest i Japan (BM) 1969-1985, associate director ved NCC Center for the Study of Japanese Religions (Kyoto) 1974-1985, professor ved TF (UiO) 1986-.

Science of Mission with Ecumenics at the Theological Faculty, University of Oslo

A chair in Science of Mission with Ecumenics was first established at the Theological Faculty in 1969 as a predominantly systematic-theological discipline. Due to its own inter-disciplinary nature and difficulties in finding its place as a separate discipline efforts have been made over the last 10-15 years to have it integrated more thoroughly into other fields of study. As Norway has been moving in the direction of a pluralistic society emphasis in teaching and research has been put on religious and cultural encounter, theology of religion, aspects of Third World theology, and symbolics with ecumenical texts. Whether the chair in the future will continue to be defined in terms of mission with ecumenics is a question to be discussed.